

CUVIOSUL SOFRONIE ATHONITUL

CORRESPONDENȚĂ
CU PROTOIEREUL
GHEORGHE FLOROVSKI

Traducere din limba rusă de
Ierom. Rafail (Noica)
(Ediția a II-a revăzută)

Mănăstirea Stavropighie Sfântul Ioan Botezătorul,
Essex, Marea Britanie

Cuvânt înainte..... 7

SCRISORI

Scrisoarea 1-a 15

Despre „stenoza” inimii și „scleroza” minții. Dorința legăturilor frățești. Despre greutățile publicației „Vestnik” [„Vestitorul”]. Apusul înțelege prea puțin Biserica Pravoslavnică. Despre traducerea articolului profesorului S. V. Troițki..... 15

Scrisoarea a 2-a..... 17

Despre publicarea cărții „Starețul Siluan” în limba engleză în Anglia și America. Cererea către Părintele Gheorghe, să sprijine și să recomande cartea. Denumirea în engleză a cărții: „Man of Great Love”..... 17

Răspunsul întâi 19

Gata de a ajuta cu recomandarea cărții. Despre cursuri și numirea la Harvard..... 19

Răspunsul al 2-lea 20

Refuzul editurii. Despre cursuri..... 20

Scrisoarea a 3-a..... 21

Impresii despre Anglia. „Mitul” s’a risipit. Despre neașteptata deschidere a englezilor. Despre cum caută ei pe Dumnezeu. Despre publicarea cărții „Starețul Siluan” în Anglia, și reacțiile față de ea. Răspunsul omenirii la rugăciunea Cuviosului Siluan. Despre oboseală..... 21

Scrisoare de răspuns 23

Despre succesul publicării cărții „Starețul Siluan”. Despre mentalitatea „materialistă” americană. Despre interesele lor duhovnicești. „Deschiderea Americanilor”. Orthodoxia în America. Grupuri, dezbinări, intrigi. Invitațiile de a vorbi despre Dreapta Slăvire. Biserica Orthodoxă în SUA. Smintelile dezbinărilor, teatralismele. Delăsarea tineretului. 23

Scrisoarea a 4-a.....	26
<i>Săvârșitul lui Vladimir Nikolaevici Losski. Tot despre dânsul ca theolog. Losski, despre Cuviosul Siluan. Legătura dintre dogme și duhovnicie. În învățătura Starețului se află toată tradiția orthodoxă.....</i>	
Scrisoarea a 5-a.....	28
<i>Rugămintea de a scrie „înainte-cuvântarea” ediției engleze a cărții „Starețul Siluan”. Universalismul lui Hristos, la Starețul Siluan. Despre lucrarea universală a Orthodoxiei. Ecouri din Serbia, privind cartea și traducerile ei, în alte limbi.</i>	
Scrisoare de răspuns	29
<i>Moartea lui V. N. Losski – o tristă pierdere. Învoirea de a scrie înainte-cuvântarea. Părintele Gheorghe și Starețul Siluan.</i>	
Scrisoarea a 6-a.....	30
<i>Recunoștință pentru dispoziția de a scrie înaintecuvântarea. Cererea de a semnala greșelile duhovnicești-theologice în cartea „Starețul Siluan”. Cuviosul Siluan, despre cititul ziarelor.....</i>	
Scrisoare de răspuns	32
<i>Despre pogorârea lui Hristos în iad – în theologiile răsăriteană și apuseană. Crucea singurătății. Despre indiferența orthodoxilor față de theologie. De la „păstori” se cere nu „mărturie despre adevăr”, ci săvârșirea slujbelor. Neorthodoxii au mai mult interes față de theologie.</i>	
Scrisoarea a 7-a.....	34
<i>Despre articolul său „Unimea Bisericii”. Pierderea identităților și diferențelor în dogmatică. Urmările primatului „esenței”: materialism în gnoseologie, papism și ex opere operatum în eccleziologie, juridism în soteriologie. Urmările primatului „persoanei”: protestantism în eccleziologie, existențialism în filosofie. Omul îndumnezeit – deopotrivă cu Dumnezeu (după Sf. Maxim Mărturisitorul). „Dumnezeul personal” drept identitatea obiectivității și personalismului.</i>	
Scrisoarea a 8-a.....	37
<i>Crucea singurătății. Viața ca lucrare și cunoaștere de sine. Despre abaterile catholicilor. Despre întoarcerea unui oarecare catholic. Dezechilibrul în viziunea dogmatică se răsfrânge și în viața reală. Cum se poate înțelege pogorârea lui Hristos în iad. Despre deșertarea Logosului.</i>	

Actualitatea articolului Părintelui G. Florovski „Problematika reunirii creștinismului” (1933). Despre comunicarea ținută în amintirea lui V. N. Losski: dogmele Bisericii sânt expresia „realităților” vieții duhovnicești. Despre triadologia protoiereului S. Bulgakov și dialectica idealismului german. 41

Scrisoarea a 10-a 43

Urări de Paști. Despre cartea lui V. N. Losski, „Theologia mistică” – articolul Părintelui Gheorghe Florovski de mult o „luase înainte” ideilor ei. 43

Scrisoare de răspuns 44

Articolul „Făptură și Făptuit” a fost trecut sub tăcere datorită criticilor sofianismului. Despre dezacordul cu hristologia și soteriologia lui V. N. Losski. 44

Scrisoarea a 11-a 46

Despre scrisoarea mitropolitului Nikolai. Despre boli-dureri. Despre vizita reprezentanților Patriarhiei Moscovei. Despre începutul lucrărilor theologice în Rusia. Despre eccleziologia lui V. N. Losski. Despre greutățile exprimării adevărului privind Ființa Dumnezeiască. Unimea prin petrecerea în poruncile lui Hristos. Liturghia și „sfășierea” conștiinței. 46

Scrisoare de răspuns nr. 1 50

Despre întruparea lui Dumnezeu. Îndumnezeirea firii omului în Hristos, se deosebește de îndumnezeirea oamenilor. Despre antinomia dogmelor: nu există antinomie pentru Logosul Dumnezeiesc, și în contempla-re. Despre theologia romană: este primejdios a generaliza ideea filio-que – nu este ideea centrală a Romei, este primejdia deducțiilor logice în analiza theologică. Theologia începe cu întruparea lui Dumnezeu. Despre „rătăcirea” în lume: despre cea „naivă” și despre „demonism”. 50

Scrisoare de răspuns nr. 2 55

Despre înainte-cuvântarea scrisă. Despre decăderea monahismului la Athos. Despre uitarea scrierilor Sfinților Părinți. Despre indiferența seminariștilor față de cartea lui V. N. Losski. Cum să-ți însușești gândirea Sfinților Părinți. Despre stingerea „culturii theologice”. Pentru misiunea istorică trebuie „cultură”: nu doar sfințenie, ci și înțelepciune. 55

Scrisoarea a 12-a 58

Despre graba de a tipări cartea Starețului Siluan câtă vreme mai sânt în viață alți martori. Despre vederea Starețului Siluan în slavă. Frica de a greși. Întruparea lui Dumnezeu – întrupare ipostatică. Omul-Hristos drept pildă obligatorie. Hristologia deosebirii radicale face imposibilă o antropologie creștină. Hristos S'a ferit de „îndumnezeirea de sine”. Despre cuvintele de instituire. Cearta cu Dumnezeu: va judeca Fiul-Omul, iar nu Tatăl-Dumnezeu. Viața vecinică – nu o înaintare, ci plinătatea Dumnezeieștii vieți. Despre neîndestularea culturii theologice..... 58

Scrisoarea a 13-a 65

Invitație de a vizita biserica din Ste Geneviève-des-Bois..... 65

Scrisoare de răspuns 67

Despre înaltul nivel teologic la catholici. Despre „înapoierea” orthodoxilor și pricinile ei..... 67

Scrisoarea a 14-a 68

Despre călătoria în Rusia. Despre dezorientarea și dezinformarea rușilor. Despre formarea cadrelor academice. Despre „restaurație” și frica de noutăți. Despre rugăciunea înflăcărată și slaba teologie. Despre plânsul unei oarecari femei. Ce anume este iadul. Conflictul credinței cu necredința. Cum este cu puțință contactul cu Apusul fără compromisuri. 68

Scrisoare de răspuns 74

Gânduri despre Rusia. În Apus nu este mai bine: nici credință, nici teologie. Despre „restaurația” care dă iluzia unei bunăstări. Despre frica renașterii tradiției Sfinților Părinți. Despre planurile sale academice curente. 74

Scrisoarea a 15-a 76

Despre recenziiile cărții „Starețul Siluan” în publicațiile bisericești din Anglia. Cerere de a scrie un articol despre Starețul Siluan. Despre teologie ca o compilație, și nu ca expresia unei experiențe reale, dogmatice și ascetice. 76

Scrisoare de răspuns 78

Orthodoxia în America se „sufocă”. Parohiile sânt niște colonii naționale. Despre pasivitatea clerului. Înstrăinarea de la viața duhovnicească..... 78

Scrisoarea a 16-a 80

Despre călătoria ce urmează. Rugăminte de a scrie un articol despre Starețul Siluan. Despre planuri de a mai scrie încă. Recenzii la carte în presa engleză. Despre sfințenie și geniu. 80

Scrisoare de răspuns 82

Despre succesul cărții „Starețul Siluan” în America. Despre planurile curente. Despre activitatea în universitate. 82

Scrisoarea a 17-a 84

Despre mutarea în Anglia. Despre organizarea vieții de zi cu zi. Greutăți din pricina lipsei de timp pentru a reuși toate. Despre lucrările în curs. 84

Scrisoare de răspuns 88

Sprrijinire pentru începuturi. Despre distribuirea cărții Starețului în America. Despre lucrările curente. 88

Scrisoarea a 18-a 90

Ostilitatea față de mănăstire în mediile bisericești. Despre ierarhie în Biserică. Degradarea ierarhiei într-o „relații de clasă”. Despotismul episcopilor – rezultatul scăderii nivelului teologic. Orice orânduire pământească poartă primejdia relei întrebuițări. Despre autoritatea exterioară. 90

Scrisoare de răspuns 93

Despre planurile sale în Anglia. Despre evenimentele Bostonului orthodox. Pr. Gheorghe se ține și el mai departe de „înaltele locuri” bisericești. 93

Scrisoarea a 19-a 95

Despre noua viață în mănăstire. Despre groaza-uimirea în fața tainei Ființei Dumnezeiești. Neapărat va trebui să trecem prin încercări pentru Împărăție. A împărăți înseamnă a îmbrățișa în duh întreaga zidire.... 95

ANEXĂ

Scrisoarea I 101

Impresii despre India. Despre magie. Teren de misiune, deocamdată în mâinile protestanților. Despre monofiziți. 101

Scrisoarea a 2-a..... 102

Monofiziții – frați despărțiți. Despre uitarea universalismului Ortodoxiei. Despre planurile curente. 102

LBRIS

We know
books

SCRISORI

Scrisoarea 1-a

Despre „stenoza” inimii și „scleroza” minții. Dorința legăturilor frățești. Despre greutățile publicației „Vestnik” [„Vestitorul”]. Apusul înțelege prea puțin Biserica Pravoslavnică. Despre traducerea articolului profesorului S. V. Troițki.

16 Martie 1954

Dragă Părinte Gheorghe!

Scrisoarea voastră *air lettre*¹ din 26 Decembrie anul trecut², am primit-o cu mare întârziere. (Fusese trimisă, nu știu de ce, la rue Pétel, deși niciodată nu am locuit acolo. Cine v'a dat acea adresă?)

Și iată, și eu vă răspund cu încă mai multă întârziere. Lunile ce au trecut, nu m'am simțit deloc bine. Dar nici acum încă nu m'am înzdrăvenit. Puterile îmi scad. Oricât de ciudat ar părea, simt semnele bătrâneții și ale ramolirii.

Nu demult, v'au fost trimise numerele „Vestnikului” nostru, pe care nu le aveți. Așteptam ieșirea de sub tipar a ultimului, nr. 17, pentru a le trimite pe toate împreună. „Vestnikul” v'a fost trimis regulat dintru început, dar deoarece nu am primit NICI UN răspuns, deoarece nu am primit NICIODATĂ publicația Academiei

¹ Engl.-fr.: *par avion*.

² Această scrisoare este răspuns cerinței părintelui Gheorghe, așternută în scrisoarea sa din 26 Decembrie 1953, din New York: „Dragă părinte Sofronie, urări de praznic. Καλὰ Χριστούγεννα καὶ εὐτυχές τὸν Νέον ἔτος [Crăciun fericit și An Nou cu bucurie]. Părintele Vasili Krivoșein mi-a amintit de «Vestnikul» vostru, legat de articolul său despre Sf. Simeon. Eu nu am nr. 12, nici ultimul – 13. De veți putea, trimiteți-mi nr. 12 și următoarele. Nu v'am trimis «Quarterly» ale noastre deoarece nu eram sigur că vă interesează ediția engleză. Acolo am adăugat remarca vlădicăi Nikolai al Ohridei privind cartea voastră. Dacă doriți, vă pot trimite numerele apărute. Nu amânați trimiterea revistei «Vestnik» (am numerele 1-11 inclusiv). Μετ' ἀγάπης. G. Florovski”.

voastre, nu știam dacă ați devenit și dumneavoastră „kathar”, asemenea „Soboarelor” Mitropolitului Anastasie¹. Iertați că vă mărturisesc atât de deschis gândurile noastre. Dar, ca să vă spun adevărat, mai niciodată nu v’am socotit în termeni de o asemenea „stenoză”² a inimii, nici de o asemenea „scleroză” a minții. Iar acum, primind scrisoarea dumneavoastră, am văzut prin ea, că nădejtile noastre, nu fuseseră neîntemeiate. Slavă Domnului.

Personal, tare aș dori ca și de acum înainte, și „pentru totdeauna, și în chip serios”, între noi să fie bune legături frățești. Trimiteți-ne, vă rog, publicația voastră, și chiar și publicațiile, care foarte mult ne interesează. De este cu putință, trimiteți cel puțin două exemplare: unul pe adresa mea, celălalt pe adresa Exarhatului.

„Vestnikul” nostru, îl publicăm cu uriașe greutate, datorită extremei sărăcii. Publicația, de departe nu-și acoperă costurile. Avem un deficit destul de mare. Îmi pare rău de aceasta, pentru că aș dori să văd „Vestnikul” mult mai bogat în conținut. Cu atât mai mult, cu cât în vremea de acum, Biserica noastră este prea puțin reprezentată în Apus, prin cuvânt tipărit. Mi-e rușine că în fața unei mulțimi de publicații apusene, cu un aspect exterior deosebit, și adesea și cu o adevărată valoare științifică, noi nu putem publica decât un număr atât de mic de exemplare, cu un cuprins atât de limitat.

În numerele 11 și 12 se află traducerea în franceză a articolului lui S. V. Troițki. Traducerea fusese publicată înainte să o fi putut verifica. Din păcate, aceasta a fost atât de nesatisfăcătoare, încât a trebuit să fac o nouă traducere, care a și fost publicată într’un extras separat. Nu vă trimit extrasul, deoarece puteți obține

¹ Anastasie (Gribanovski), mitropolit, întâistătătorul Sinodului Arhiepiscopiei Bisericii Ruse în Afara Granițelor între 1936-1964, a cărui politică bisericească se deosebea prin neîmpăcarea cu Patriarhatul Moscovei. Epitetul de *kathar* (gr. „pur”), adresat puțin ironic părintelui Florovski, desemnează un oarecare zelotism bisericesc cu care Părintele Sofronie a avut mult de furcă în viața sa de exilat în Apus, dar și la Muntele Athos.

² Adică îngustime, limitare (din gr. στενός – îngust, strâmt, limitat).

articolul în rusă, adică originalul, iar din extrase, nu ne-au rămas decât 16 sau 18 exemplare.

Cerând de la Dumnezeu toată binecuvântarea asupra trupelor voastre, bucurându-mă de fiecare succes pe care îl aveți, vă trimit din tot sufletul, cele mai bune doriri.

Rugați-vă pentru mine.

Domnul să vă păzească.

Nevrednic arhimandrit Sofronie

Scrisoarea a 2-a

Despre publicarea cărții „Starețul Siluan” în limba engleză în Anglia și America. Cererea către Părintele Gheorghe, să sprijine și să recomande cartea. Denumirea în engleză a cărții: „Man of Great Love”.

Sainte-Geneviève-des-Bois

20 Mai 1957

Iubite, mult prețuite Părinte Gheorghe!

Îmi îngădui să vă împovărez cu arzânda mea cerință de a colabora cu mine la o lucrare de mare însemnătate. Vorba este despre cartea despre Starețul Siluan, pe care am scris-o deja acum mulți ani, care în tot acest răstimp, a fost tradusă de diferite persoane, în mai multe limbi: franceză, sârbă, germană, olandeză și, în sfârșit, engleză, dar în niciuna dintre ele, nu a fost încă publicată, în parte, pentru că nu m'am hotărât să-mi asum eforturile impuse de această lucrare. Dar iată că acum, cartea a fost dată unei edituri engleze, *Faber and Faber (London)*, și de curând, am primit de la ei un răspuns pozitiv, dar încă nu final. Ei șovăiesc în privința laturii comerciale a acestei investiții; neștiind dinainte, ce tiraj este cu putință, și câtă cerere poate avea cartea,